

Svědkové Jehovovi během 2. světové války

Bakalářská práce

Studijní program: B7507 – Specializace v pedagogice
Studijní obory: 6107R023 – Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání
7504R269 – Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání

Autor práce: **Kristýna Koucká**
Vedoucí práce: doc. PhDr. David Václavík, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kristýna Koucká**
Osobní číslo: **P13000568**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obory: **Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání**
Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání
Název tématu: **Svědkové Jehovovi během 2. světové války**
Zadávající katedra: **Katedra filosofie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Studentka se ve své práci bude věnovat Svědkům Jehovovým. Stručně tuto náboženskou společnost představí. Cílem je popsat především jejich specifický postoj k válce. Z čeho pramení jejich odmítavý postoj k válce? Jakou jedinou možnost války schvalují? Bude to analyzovat na příkladu 2. světové války. Dále se bude věnovat otázce civilní služby. Proč ji odmítali a proč v roce 1996 zákaz vykonávání civilní služby odvolali? Základní metodou bude analýza literárních a elektronických zdrojů.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- ADAMY, Herbert. Fialové trojúhelníky: zapomenutá kapitola holocaustu. 1. vyd. Praha: Ostrov, 2000. ISBN 80-86289-06-0.**
- KING, Christine. The Nazi State and New Religions. New York: The Edwin Mellen Press, 1990. ISBN 9780889468658.**
- MARTINEK, Branislav. Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4.**
- REMEŠ, Prokop. Svědkové Jehovovi: historický přehled. Praha: Oliva, 1995. ISBN 80-85942-03-8.**
- VOJTÍŠEK, Zdeněk (ed.). Encyklopedie nových náboženství: nová náboženská hnutí, sekty a alternativní spiritualita. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2006. ISBN 80-242-1605-1.**
- ZÁMEČNÍK, Stanislav. To bylo Dachau. 1. vyd. Praha - Litomyšl: Paseka, 2003. ISBN 80-7185-536-7.**

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. David Václavík, Ph.D.

Katedra filosofie

Datum zadání bakalářské práce:

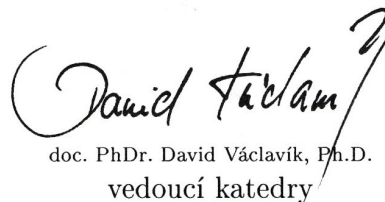
25. října 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2017

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

doc. PhDr. David Václavík, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 15. prosince 2015

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu své bakalářské práce doc. PhDr. Davidu Václavíkovi, Ph.D. za odborné vedení práce, za jeho cenné rady a připomínky, které mi v průběhu zpracování práce poskytl, a za ochotu a čas, který mi věnoval. Dále chci poděkovat své rodině za podporu během celého studia.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi, konkrétně jejich odmítáním vojenské služby. Je zde stručně popsán vznik, hlavní představitelé, organizace a činnost Svědků Jehovových i jejich základní dogmata. Hlavní část práce se pak zabývá jejich postojem k válce, jaký je, jaké jsou jeho důvody a jak se projevoval. Příkladem jsou události během druhé světové války, kdy byli Svědkové Jehovovi pro tento svůj postoj pronásledováni, vězněni i vražděni. Část práce se věnuje Armagedonu, jediné válce, kterou Svědkové Jehovovi schvalují.

Klíčová slova:

válka, Armagedon, vojenská služba, Německo, nacismus, pronásledování

Annotation

This thesis deals with issues related to Jehovah's Witnesses, specifically with their rejection of military service. It briefly describes formation, leadership, organization and activity of Jehovah's Witnesses and their basic dogmas. The main part of the thesis deals with their attitude towards war, the reasons behind this attitude and how it was manifested. Exemplary are the events which took place during World War II, when Jehovah's Witnesses were persecuted, imprisoned and murdered for their attitude. Part of the work is about Armageddon, the only war that Jehovah's Witnesses find acceptable.

Key words:

war, Armageddon, military service, Germany, Nazism, persecution

Obsah

Úvod	9
1. Základní charakteristika Svědků Jehovových	11
1.1. Vznik a hlavní představitelé	11
1.2. Organizace.....	12
1.3. Činnost	13
1.4. Základní dogmata.....	14
2. Postoj k válce.....	16
2.1 Důvody odmítání vojenské služby.....	17
2.2 První světová válka.....	18
2.2.1 Russell	18
2.2.2 Rutherford.....	19
3. Svědkové Jehovovi a nacismus.....	21
3.1 Předválečné období v Německu.....	21
3.1.1 Snahy o kompromis?	22
3.1.2 Prohlášení.....	23
3.1.3 Shromáždění a telegramy	24
3.1.4 Pokračující teror	26
3.1.5 Nacistický pozdrav.....	27
3.1.6 Děti Svědků Jehovových.....	27
3.1.7 Povinná vojenská služba.....	28
3.1.8 Poslední léta před válkou	29
3.2 Druhá světová válka	29
3.2.1 August Dickmann	30
3.2.2 Počet obětí	30
3.3 Svědkové Jehovovi v ostatních zemích	31
3.4 Pobyty v koncentračních táborech	32
3.4.1 Fialový trojúhelník.....	33
3.4.2 Prohlášení o zřeknutí se víry	33
3.4.3 Nacistický teror	34

3.4.4	Chování Svědků Jehovových v táborech	35
3.4.5	Svědectví přeživších	36
3.4.6	Zlepšení situace	37
3.5	Vlastní zavinění?.....	39
4.	Armagedon.....	40
4.1	Ježíš Kristus a Satan.....	40
4.2	Boží válka.....	40
4.3	Konec světa	41
4.4	Soudný den.....	42
4.5	Spasení	43
	Závěr.....	44
	Seznam použitých zdrojů	47
	Knižní zdroje	47
	Internetové zdroje	48
	Seznam příloh.....	52
	Příloha 1: Prohlášení o zřeknutí se víry	53

Úvod

Tato bakalářská práce se bude zabývat problematikou Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi.

Ať už zvonili u našich dveří, či jsme se o nich dozvěděli z medií, zná Svědky Jehovovy v dnešní době už snad každý. Společností jsou vnímáni spíše negativně, poněvadž jejich učení provází několik kontroverzních témat, a právě jednomu z nich se tato bakalářská práce bude věnovat. Tím tématem je odmítání vojenské služby.

Práce bude rozdělena do čtyř kapitol. V první části bude popsán vznik této společnosti a budou zde uvedeni hlavní představitelé, kteří organizaci vytvořili a nejvíce ji ovlivnili. Bude zde také stručný náhled do organizace a činnosti Svědků Jehovových a samozřejmě nesmí chybět ani základní dogmata této společnosti.

Ve druhé části bude vysvětlen jejich specifický postoj k válce, jehož popis je cílem této práce. Pozornost bude věnována důvodům, proč vojenskou službu odmítají a proč do roku 1996 odmítali i službu civilní. Bude tu také vysvětleno, jak se toto jejich stanovisko k válce postupně utvářelo až do striktně odmítavého postoje.

Třetí kapitola se bude zabývat životem Svědků Jehovových před a během druhé světové války, protože právě během této doby zaujali Svědkové Jehovovi pevně odmítavé stanovisko k vojenské službě. Pozornost bude věnována tomu, jak se tento jejich postoj během války projevil a co všechno kvůli němu museli podstoupit a zažít. Je obdivuhodné, jak dokázali zůstat vytrvalí ve svém přesvědčení a víře.

Ne každý ví, že Svědkové Jehovovi, stejně jako Židé, byli rovněž jednou z nejpronásledovanějších skupin v Německu, a to právě kvůli jejich odmítání vojenské služby.

Práce bude soustředěna především na Německo, kde v té době žila většina členů této organizace. Krátká podkapitola pak bude věnována Svědkům Jehovovým v ostatních zemích, včetně České republiky.

Poslední část bude pojednávat o tzv. Armagedonu, což je jediná možnost války, kterou schvalují a na základě které se o nich nedá říci, že by byli úplnými pacifisty. Bude zde uvedeno, co to Armagedon je a jaké důsledky a podmínky s sebou pro Svědky Jehovovy, ale i pro nevěřící lidi přináší.

K psaní bakalářské práce se budu snažit přistupovat nezaujatě. Využiji jak oficiálních webových stránek Svědků Jehovových, tak i prameny, které vznikly mimo okruh Svědků Jehovových. Pramenů zabývajících se situací Svědků Jehovových během druhé světové války není mnoho. Z českých autorů se tomuto tématu, jako jeden z mála, věnuje například BRANISLAV MARTINEK. Ze zahraničních autorů je to pak britská historička CHRISTINE ELIZABETH KING či britský religionista GEORGE D. CHRYSIDES.

Co se týče některých historických souvislostí a faktů, budou jako primární zdroj informací využívány webové stránky Muzea holocaustu ve Spojených státech (*United States Holocaust Memorial Museum*).

Ke kriticky smýšlejícím autorům patří bývalý člen této společnosti RAYMOND FRANZ či nizozemský spisovatel ROBIN DE RUITER.

K Svědkům Jehovovým mě neváže žádný vztah. Nesympatizuji s nimi, ale ani k nim nezaujímám kritické stanovisko. Toto téma jsem si zvolila z toho důvodu, že mě druhá světová válka a vše kolem ní vždy zajímalo a Svědkové Jehovovi jsou důležitou součástí toho historického období, ačkoliv o tom mnoho lidí nemá ani ponětí.

1. Základní charakteristika Svědků Jehovových

1.1. Vznik a hlavní představitelé

Svědkové Jehovovi jsou křesťanskou náboženskou společností založenou americkým kazatelem CHARLESEM TAZEM RUSSELLEM (1852-1916) v Pittsburghu v roce 1881.¹

Od roku 1879 vydával Russell časopis *Siónská Strážná věž a zvěstovatel přítomnosti Kristovy*², ve kterém hlásal své učení a první předpovědi konce světa. V Pittsburghu, kde vyrůstal, získal své první přívržence. Jeho skupina si říkala Mezinárodní badatelé Bible. Postupně se jeho učení rozšířilo napříč celými Spojenými státy, a tak roku 1881 vznikla korporace s názvem *Sionská traktátní společnost Strážná věž*, která byla o tři roky později úředně registrována. Russell, první prezident Svědků Jehovových, prohlašoval, že v roce 1874 došlo k neviditelnému návratu Ježíše Krista a že v roce 1914 budou všichni vyvolení vzati do nebe a na zemi bude vytvořen ráj.³ Tím si získal značné množství sympatizantů, protože lidem se taková představa líbila. Následovalo však trpké zklamání, které vyvrcholilo Russellovou smrtí v roce 1916. Tehdy se hnutí málem rozpadlo.

Druhým prezidentem organizace byl JOSEPH FRANKLIN RUTHERFORD (1869-1942), který skupinu opět stmelil. Za jeho vlády se hnutí proslavilo i ve světě a v roce 1931 přijalo svůj nynější název *Svědkové Jehovovi*.⁴ Začal se vydávat nový časopis *Zlatý věk*, dnes známý pod názvem *Probud'te se!*⁵

¹ ELSER, M. a kolektiv. *Encyklopedie náboženství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. ISBN 80-7192-188-2, s. 342.

² *Dnes zkráceně Strážná věž*.

³ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Encyklopedie nových náboženství*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2006. ISBN 80-242-1605-1. s. 40-41.

⁴ HRABAL, F. R. *Lexikon náboženských hnutí, sekt a duchovních společností*. 1. vyd. Bratislava: CAD Press, 1998. ISBN 80-85349-79-5. s. 383.

⁵ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. [online]. Praha: Dingir, 2000 [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: <http://www.straznavez.cz/Zdomova/NSaStat/NSaStatObsah.htm>

Rutherford zavedl přísnou kontrolu a disciplínu. „Zanechal po sobě pevně stmelenu, vysoce ukázněnou a bezvýhradně poslušnou organizaci.“⁶

Rutherforda ve funkci prezidenta společnosti vystřídal NATHAN KNORR (1905-1977). Pod jeho vedením vyšla roku 1961 kniha *Překlad nového světa Svätých Písem*.⁷ Jedná se o jediný akceptovatelný překlad Bible. Oficiálně je dílo považováno za anonymní a je ve světě značně kritizováno, ať už z důvodu jeho anonymity, kdy se prohlašuje, že členové překladatelského výboru jsou záměrně anonymní, aby se nepřišlo na to, že „ani jediný člověk neměl odpovídající vzdělání v biblických jazycích“⁸, tak i z důvodu nepřesnosti překladu, kdy „účelem tohoto díla není předložit moderní překlad, jak se tvrdí, ale opatřit základ a podporu pro teologii Svědků.“⁹

Dalšími prezidenty společnosti byli FREDERICK FRANZ, MILTON GEORGE HENSCHEL, DON ALDEN ADAMS. Od roku 2016 je úřadujícím prezidentem ROBERT CIRANKO.¹⁰

V České republice působí Svědkové Jehovovi od roku 1907. Oficiálně byli registrováni 1. září 1993 pod názvem *Náboženská společnost Svědkové Jehovovi*.¹¹

1.2. Organizace

Svědkům Jehovovým vládne prezident spolu s tzv. vedoucím sborem. Jedná se o teokratický model vlády¹². Vedoucí sbor je skupina několika mužů,

⁶ REMEŠ, Prokop. *Svědkové Jehovovi: historický přehled*. Praha: Oliva, 1995. ISBN 80-85942-03-8. s. 13.

⁷ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Encyklopedie nových náboženství...*, s. 41.

⁸ ENROTH, Ronald. *Průvodce sektami a novými náboženstvími*. Praha: Návrat domů, 1994. ISBN 80-85495-29-5. s. 91.

⁹ Tamtéž, s. 91.

¹⁰ Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-02-24]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Watch_Tower_Bible_and_Tract_Society_of_Pennsylvania

¹¹ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát...* [online].

¹² „Neboli prostředek, jímž Jehova Bůh uskutečňuje dílo svého království na Zemi.“ (In: VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Encyklopedie nových náboženství...*, s. 42)

která „rozhoduje o všech záležitostech učení i prezentace na veřejnosti“¹³ a stará se o všechny tiskové aktivity.¹⁴ V současnosti se vedoucí sbor skládá ze sedmi členů. Centrum organizace se nachází v newyorském Brooklynu. V jednotlivých zemích jsou pak zřízeny tzv. *odbočky společnosti*. Odbočky spravují krajsí a oblastní dozorcí, kteří dále řídí a navštěvují jednotlivé sbory v dané zemi. Sbory vedou sboroví starší.¹⁵

„Veškerá činnost Svědků Jehovových je v zásadě financována z dobrovolných příspěvků, přičemž vedle peněžitých darů mnozí lidé Společnosti odkazují či darují nemovitosti, bankovní účty, akcie, cenné papíry, životní pojistky, důchody nebo Společnost jmenují za poručníka svěřeného majetku.“¹⁶

V současné době evidují Svědkové Jehovovi více než 8 milionů aktivních členů působících v 240 zemích světa.¹⁷ V České republice se podle posledního sčítání lidu v roce 2011 hlásilo k Svědkům Jehovovým 13 069 lidí.¹⁸

1.3. Činnost

Hlavní náplní života Svědků Jehovových je jejich misijní činnost, které se má zúčastnit každý člen v roli pomocného, pravidelného nebo zvláštního průkopníka.¹⁹ Zvláštní průkopníci stráví misií až 130 hodin měsíčně. Mise probíhají tak, že Svědkové chodí dům od domu, hlásají svoji víru a rozdávají

¹³ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Encyklopedie nových náboženství...*, s. 42.

¹⁴ Tamtéž, s. 42.

¹⁵ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát...* [online].

¹⁶ Tamtéž

¹⁷ Kolik je na světě svědků Jehovových? [online]. [cit. 2016-11-27]. Dostupné z:

<https://www.jw.org/cs/svedkove-jehovovi/caste-otazky/kolik-je-svedku-jehovovych/>

¹⁸ Náboženská víra obyvatel podle výsledků sčítání lidu - 2011. Český statistický úřad [online]. [cit. 2017-02-24]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/nabozenska-vira-obyvatel-podle-vysledku-scitani-lidu-2011-61wegp46fl>

¹⁹ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-798-1. s. 98.

Strážnou věž a další své publikace.²⁰ Vše dělají bezplatně a ve svém volném čase, jelikož je většina z nich řádně zaměstnána. Pouze zvláštní průkopníci dostávají měsíční plat na pokrytí nákladů.²¹ Počet odsloužených hodin a množství rozšířené literatury si zapisují a zprávu předávají příslušné odbočce, pod kterou spadají.²²

Hlavními znaky jejich systému je účelnost a systematičnost. Svědkové Jehovovi jsou pod neustálou kontrolou vedení, které představuje hlas Boha a může provést vyloučení.²³ Vyloučený jedinec se nazývá *odpadlík* a Svědkové mají zakázáno se s takovým člověkem stýkat.

Několikrát do týdne se konají shromáždění, která se skládají z veřejné přednášky a studia Strážné věže a dalších publikací určených Svědkům Jehovovým k sborovému studiu. Svědkové také navštěvují školu teokratické služby, kde se učí, jak působit na lidi. Pravidelně se pořádají krajské, oblastní, národní i mezinárodní sjezdy.²⁴

1.4. Základní dogmata

Základem učení Svědků Jehovových je křesťanský fundamentalismus. Svědkové věří v jednoho Boha, kterého nazývají JEHOVA. Odmítají učení o Trojici. Ježíše Krista nezpochybňují, uznávají ho jako Božího Syna, ale není pro ně všemocný, tím je pouze Jehova. Svatého Ducha považují pouze za jakousi Boží sílu, nikoliv za osobu.²⁵ O Ježíši Kristovi tvrdí, že nezemřel na kříži, ale na kůlu.

Svědkové Jehovovi jsou známi svým eschatologickým myšlením. Hlásají, že dojde ke katastrofické bitvě, známé jako Armagedon, a ti, kdo věrně

²⁰ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Encyklopedie nových náboženství...*, s. 42.

²¹ FRANZ, Raymond. *Krise svědomí*. 2. vyd. Praha: Návrat domů, 1998. ISBN 80-85495-80-5. s. 15.

²² MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát...* [online]

²³ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Encyklopedie náboženských směrů v České republice...*, s. 98.

²⁴ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát...* [online].

²⁵ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Encyklopedie nových náboženství...*, s. 42.

sloužili Jehovovi, budou spaseni.²⁶ Významnou součástí jejich dogmatiky je tzv. *prézentní eschatologie*, tedy očekávání brzkého příchodu Krista a nastolení Božího království.

Svědkové Jehovovi odmítají přijímání krve a vojenskou službu a jsou politicky neutrální. Kladou velký důraz na rodinný život a kázeň. Neslaví narozeniny, Vánoce, Velikonoce ani jiné podobné svátky z důvodu jejich pohanského původu. Jediným svátkem, který slaví, je Památka poslední večere^{27, 28}.

Prohlašují o sobě, že jen oni jsou pravými křesťany, a s příslušníky ostatních křesťanských skupin nekomunikují, považují je za špatné a přirovnávají je k Satanovi.²⁹

²⁶ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Encyklopedie nových náboženství...*, s. 42.

²⁷ *Den, kdy si Svědkové Jehovovi připomínají smrt Ježíše Krista.*

²⁸ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Encyklopedie nových náboženství...*, s. 42.

²⁹ HRABAL, F. R. *Lexikon náboženských hnutí, sekt a duchovních společností...*, s. 384.

2. Postoj k válce

Svědkové Jehovovi se neúčastní válečných konfliktů ani jiných činností s válkou spojených. Jsou v této věci naprosto neutrální. Odmítají nastoupit vojenskou službu. Od druhé světové války a ještě dlouhá léta po ní odmítali i službu civilní³⁰, protože pro ně znamenala tu samou věc, kterou měla nahrazovat.³¹ Svědek, který přijal ať vojenskou, či civilní službu, byl z organizace vyobcován jako odpadlík.

Dnes je civilní služba povolena, a to od roku 1996. Tato změna nebyla nikdy zcela rozumně objasněna. Ve Strážné věži z 1. května 1996 se pouze uvedlo, že: „*Je-li tato občanská, civilní služba společensky prospěšná a není-li spojena s falešným náboženstvím či z jiného důvodu nepřijatelná pro svědomí křesťana, svědkové Jehovovi se na ni obvykle podílejí...*“³²

Přesto se o nich nedá říci, že by byli úplnými pacifisty³³, protože existuje jedna možnost války, kterou neodmítají, a tou je tzv. *Armagedon* neboli válka, která ukončí všechny války. Této války se sice Svědkové Jehovovi též nemohou přímo zúčastnit, ale tuto variantu jako jedinou schvalují a podporují ji. Blíže se o Armagedonu dozvíme ve čtvrté kapitole.

³⁰ *Civilní službu nabízí úřady jako náhradu těm lidem, kteří nechtějí z důvodů svědomí či náboženského vyznání vykonávat službu vojenskou. Takový člověk pak působí jako pomocná síla ve zdravotnictví, sociálních službách, ochraně životního prostředí, při likvidaci následků živelných pohrom či v jiných obecně prospěšných činnostech.* (In: Civilní služba. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Civiln%C3%AD_sl%C5%BEba)

³¹ FRANZ, Raymond. *Krize svědomí...*, s. 92-93.

³² HUMPL, Lukáš. Svědkové Jehovovi a civilní služba. Dingir [online]. 2003, 6.(1/2003) [cit. 2016-12-03]. Dostupné z: <http://www.dingir.cz/archiv/Dingir103.pdf>, s. 4-6

³³ „*Pacifismus je původně druh náboženského hnutí, vycházejícího z biblického přikázání „nezabiješ“, které hlásá mír, odsouzení všech válek a „neodporování zlu násilím“. Vede věřící k odporu ke všem válkám a k odmítání vojenské služby.*“ (In: *Velký sociologický slovník. 2, P/Ž.* Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5, s. 749.)

2.1 Důvody odmítání vojenské služby

Svědkové Jehovovi odmítají válčit hned z několika důvodů. Tím hlavním důvodem, jak sami říkají, je to, že „by jednali v rozporu se svým křesťanským svědomím.“³⁴

„Jejich svědomí je formováno příkazy Pána Ježíše Krista“³⁵ a ten jasně řekl: „*Nezabiješ*“.³⁶ Toto přikázání ctí a dodržují ho i za cenu vězení nebo smrti. Pokud by ho porušili, tak by zneuctili Boží slovo, a tím pádem i samotného Boha.

Další důvod souvisí s jejich neochotou jakkoli se angažovat v „satanově“ světě, s nímž spojují dnešní společnost. Svědkové Jehovovi respektují vládní autority, ale neuznávají je jako nadřazené. Na první místo staví vždy Boha. Jedna biblická zásada říká: „*Je třeba poslouchat Boha jako panovníka spíše než lidi*“.³⁷

V Bibli se dále praví, že: „*Boží služebníci překují své meče v radlice a nebudou se učit válce*“.³⁸ Tímto příkazem Bůh žádá, aby se Svědkové do války nezapojovali. A takových příkazů je v Bibli plno. Například Ježíš v Bibli říká apoštolu Petrovi: „*Vrať svůj meč zpátky na jeho místo, neboť všichni, kdo berou meč, mečem zahynou*.“³⁹ Bůh tedy zakazuje Svědkům používat zbraň.

Dalším důvodem je láska k lidem. Svědkové Jehovovi mají spoluvěřící po celém světě. Všichni tvoří jednu velkou rodinu, nazývají se bratry a sestrami. Ježíš pravil, „*aby milovali jeden druhého*“⁴⁰, a proto se nemohou zapojit do války, a bojovat tak proti svým spoluvěřícím. Stejně tak nemohou ublížit ani svým nepřítelům, protože Ježíš také řekl: „*Milujte dál své nepřátele, čiňte dobro těm, kdo vás nenávidí*.“⁴¹

³⁴ Proč svědkové Jehovovi odmítají bojovat? *Strážná věž* [online]. 2008, str. 22 [cit. 2016-12-09]. Dostupné z: <http://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/2008487>

³⁵ Tamtéž

³⁶ Tamtéž

³⁷ Je náboženství kořenem problémů lidstva? *Strážná věž* [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: <http://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/2004121?q=je+t%C5%99eba+poslouchat&p=par#h=24>

³⁸ Proč svědkové Jehovovi odmítají válčit? Svědkové Jehovovi [online]. [cit. 2016-12-06]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/svedkove-jehovovi/caste-otazky/proc-odmitate-valcit>

³⁹ Tamtéž

⁴⁰ Tamtéž

⁴¹ Proč svědkové Jehovovi odmítají bojovat? *Strážná věž* [online]

Dále odmítání účasti ve válce souvisí s jejich učením o krvi. Krev je pro ně posvátná a válka znamená prolévání krve. Bůh pravil: „*Nebudete jíst krev těla žádného druhu, protože duše těla každého druhu je jeho krev.*“⁴² Svědkové Jehovovi vidí v krvi naši duši a ta patří pouze Bohu. Svědek, který by nastoupil vojenskou službu, stal by se tzv. „*vinen krví*“.⁴³

Podstatným důvodem je také to, že „*Svědkové Jehovovi věří, že trvalý mír zajistí pouze všemohoucí Bůh Jehova*“⁴⁴, a to prostřednictvím Armagedonu. Z tohoto důvodu je pro ně válka nesmyslná, jen rouhání času a prolévání krve, protože lidskou silou nemůže mír nikdy nastat.

2.2 První světová válka

První odmítavé postoje Svědků Jehovových k vojenské službě se objevily v souvislosti s 1. světovou válkou, proto je potřeba tuto významnou historickou událost též zmínit.

2.2.1 Russell

První světová válka začala 28. června 1914 a skončila 11. listopadu 1918. Na počátku války nebyl postoj Svědků Jehovových stejný, jako ho známe dnes. „*Sám Russell po mnoho let učil, že Písmo vojenskou službu nezakazuje. Odvolával se nejen na to, že Kristovi učedníci nosili zbraně, nýbrž i uvedl biblický příklad, kdy římský voják Kornelius i po svém pokřtění nadále sloužil ve vojsku.*“⁴⁵

Russell stál v čele společnosti až do roku 1916. Do té doby se Svědkové mohli války zúčastnit a někteří v ní i skutečně bojovali. Uznávali však biblické

⁴² Co Bible říká o transfuzích? Svědkové Jehovovi [online]. [cit. 2016-12-12]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/co-rika-bible/otazky/bible-a-transfuze/>

⁴³ FRANZ, Raymond. Krize svědomí..., s. 93.

⁴⁴ Proč svědkové Jehovovi odmítají bojovat? *Strážná věž* [online]

⁴⁵ RUITER, Robin de. *Skrytá moc za Svědky Jehovovými* [online]. [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: voltaire.netkosice.sk/docs/jehovah.doc, s. 82.

příkázání „*Nezabiješ!*“, proto stříleli do vzduchu nebo se pokoušeli nepříteli sebrat zbraň.⁴⁶

Jak je tedy možné, že časem zaujali Svědkové Jehovovi tak radikální odmítavý postoj k vojenské službě?

2.2.2 Rutherford

Russellův nástupce Rutherford vše změnil. Nejprve se otázce válečné neutrality vyhýbal. Svě proti vyslovil v roce 1917 ve své knize *Dokonalé tajemství*. Kniha byla silně pacifisticky zaměřená a jejím úkolem bylo připomenout členům jejich „*povinnost vyhýbat se vojenské službě*“⁴⁷. Rutherford odmítal jakoukoliv účast ve válce, včetně finanční pomoci Anglii a dalším státům. Není divu, že bylo dílo vládou Spojených států ihned zakázáno.⁴⁸

Rutherford a členové vedoucího sboru byli posláni do vězení. Byli obviněni ze „*spiknutí, podněcování neposlušnosti a odmítání vojenské služby v ozbrojených silách Spojených států i z bránění v rekrutování a získávání mužů pro armádu. Ještě museli navíc čelit obvinění ze spolupráce s nepřítelem.*“⁴⁹ Nepřítelem bylo myšleno Německo.

Soudce tenkrát prohlásil, že: „*Náboženská propaganda představuje větší nebezpečí než celé německá divize.*“⁵⁰

Časem z důvodu odmítání vojenské služby skončili ve vězení i další členové Svědků Jehovových, kteří svého vůdce hrdě následovali, ale nemuseli. V této válce ještě platilo pravidlo, že se Svědek mohl sám rozhodnout, zda vojenskou službu nastoupí, či nikoliv.⁵¹ Kdo ji nastoupil, nebyl za to od vedení společnosti nijak trestán či exkomunikován. Radikální postoj k vojenské službě

⁴⁶ RUITER, Robin de. *Skrytá moc za Svědky Jehovými* [online], s. 83.

⁴⁷ Tamtéž, s. 79.

⁴⁸ Tamtéž, s. 79.

⁴⁹ Tamtéž, s. 79-80.

⁵⁰ Tamtéž, s. 80.

⁵¹ Tamtéž, s. 83.

zaujali Svědkové Jehovovi až během druhé světové války, které se budeme více věnovat v následující kapitole.

Ačkoliv tresty byly vysoké, u některých členů se jednalo až o desítky let vězení, byli všichni členové Svědků Jehovových po skončení 1. světové války z vězení propuštěni.⁵²

⁵² RUITER, Robin de. *Skrytá moc za Svědky Jehovými* [online], s. 81.

3. Svědkové Jehovovi a nacismus

Nacismus je totalitní ideologie, která byla uplatňována v Německu v letech 1933–1945, tedy před a během druhé světové války. A právě během tohoto období se plně rozvinul odmítavý postoj Svědků Jehovových k vojenské službě. Svědkové Jehovovi byli z důvodu odpírání vojenské služby pronásledováni, vězněni a někteří i zavražděni. Z počátku se tento teror projevoval hlavně v Německu, poté v dalších totalitních zemích, a nakonec i v zemích mimo totalitní režim.

3.1 Předválečné období v Německu

Společnost Strážná věž byla v Německu oficiálně registrována v roce 1921.⁵³ Svědkové Jehovovi, tehdy nazýváni *Bibelforscher* (česky badatelé Bible), byli v Německu rostoucí náboženskou skupinou. Muzeum holocaustu ve Spojených státech uvádí, že 25 000 až 30 000 Němců bylo v roce 1933 členy Svědků Jehovových.⁵⁴ Celkový počet na celém světě byl 50 804 činných členů⁵⁵. Podstatná část této společnosti tedy žila právě v Německu.

Vše se změnilo 30. ledna 1933, kdy se k moci dostal ADOLF HITLER se svojí nacistickou stranou označovanou jako NSDAP⁵⁶. Dne 28. února 1933 byly zrušeny základní občanské svobody. Byla omezena osobní svoboda, svoboda názoru, svoboda tisku, svoboda shromažďování a spolčování. Mohly být nařízeny prohlídky, konfiskace a omezení majetku.⁵⁷ To vše se Svědků Jehovových úzce dotýkalo.

⁵³ VELECHOVSKÝ, Petr. *Fialové trojúhelníky: Svědkové Jehovovi a 2. světová válka*. Dingir [online]. Praha, 1999, (4.), str. 4-5 [cit. 2016-12-06]. Dostupné z: <http://dingir.cz/archiv/Dingir499.pdf#page=5>

⁵⁴ NAZI PERSECUTION OF JEHOVAH'S WITNESSES. *United States Holocaust Memorial Museum* [online]. [cit. 2016-12-04]. Dostupné z: <https://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10005394>

⁵⁵ ADAMY, Herbert a kolektiv. *Fialové trojúhelníky: Zapomenutá kapitola holocaustu*. 1. vyd. Praha: Ostrov, 2000. ISBN 80-86289-06-0, s. 9-10.

⁵⁶ *Národně socialistická německá dělnická strana*

⁵⁷ ADAMY, Herbert a kolektiv. *Fialové trojúhelníky...*, s. 9-10

Dne 20. března 1933 byl oficiálně otevřen první nacistický koncentrační tábor *Oranienburg*, který se zároveň stal řídicím centrem všech nacistických táborů v Evropě.⁵⁸

V dubnu 1933, jen čtyři měsíce poté, co se nacisté dostali k moci, byl vydán zákaz provozování činnosti Svědků Jehovových v Bavorsku a od června 1933 se zákaz rozšířil na celé Německo. Svědkové Jehovovi byli přísně střeženi a kontrolováni. Civilní a vzdělávací orgány měly hlásit jakékoliv podezření na aktivitu Svědků Jehovových nebo distribuci jejich literatury.⁵⁹

Netrvalo dlouho a nacisté se odhodlali k prvním útokům. Dne 28. června 1933 uzavřeli odbočku Svědků Jehovových v Magdeburku a zabavili zdejší majetek. Jako důvod německá policie, tzv. gestapo uvedlo, že Svědkové Jehovovi prostřednictvím svého učení vedou „*pobuřující propagandu proti církvi a státu*.“⁶⁰ Nacistům vadilo i jejich spojení s USA⁶¹, kde měli Svědkové Jehovovi hlavní sídlo.

I literatura Svědků Jehovových byla zabavována a ničena. Po dvou měsících shromažďování bylo spáleno 65 tun jejich literatury.⁶²

3.1.1 Snahy o kompromis?

Vedou se spory ohledně toho, jaký postoj původně Svědkové Jehovovi zaujali k nacistickému režimu. Oni sami hrdě tvrdí, že nikdy nacistický režim nepodporovali, od počátku nástupu nacistů k moci ho odsuzovali a nikdy nepřistoupili na žádný kompromis s Hitlerem⁶³, což ale není tak úplně pravda.

⁵⁸ ADAMY, Herbert a kolektiv. *Fialové trojúhelníky...*, s. 9-10

⁵⁹ KING, Christine Elizabeth. *The Nazi State and the New Religions: Five Case Studies in Non-Conformity* [online]. New York: The Edwin Mellen Press, 1990 [cit. 2016-12-01]. ISBN 978-0889468658. Dostupné z: <http://jehovah.to/gen/holocaust/chapVI.htm>

⁶⁰ VELECHOVSKÝ, Petr. *Fialové trojúhelníky...* [online]

⁶¹ JEHOVAH'S WITNESSES: ARTICLE. *United States Holocaust Memorial Museum* [online]. [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <https://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10006187>

⁶² VELECHOVSKÝ, Petr. *Fialové trojúhelníky...* [online]

⁶³ Svědkové Jehovovi Odvážně se postavili nacistické hrůzovládě [online]. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <https://666info.wordpress.com/2009/01/20/svedkove-jehovovi-odvazne-se-postavili-nacisticke-hruzovlade/>

Existují názory, že se Svědkové Jehovovi nejprve snažili s Hitlerem uzavřít dohodu a získat jeho přízeň, což potvrzuje i Muzeum holocaustu v USA.⁶⁴ Dokonce prý měli při jednom svém shromáždění v roce 1933 vyvěsit na budově, ve které se shromáždění konalo, vlajky s hákovým křížem a společně tam zpívat německou státní hymnu. Pro tato tvrzení ale neexistují žádné důkazy. Historici se spíše přiklánějí k vysvětlení, že tam vlajky zůstaly z předcházejícího dne, kdy se v té oné budově konala schůze nacistů. Ohledně německé státní hymny se Svědkové Jehovovi brání tím, že hudbu složil Joseph Haydn, rakouský hudební skladatel, takže se jedná o rakouskou píseň, a Svědkové ji zpívali dávno předtím, než se stala německou státní hymnou⁶⁵.⁶⁶ Tato tvrzení tedy byla vyvrácena. Určité počáteční sympatie ale dokládá prohlášení, které v rámci tohoto shromáždění vzniklo a které bylo ve formě dopisu zasláno přímo Hitlerovi.

3.1.2 Prohlášení

Tehdejší prezident Strážné věže J. F. Rutherford zaslal Hitlerovi ve dnech 25.-28. června 1933 dopis, ve kterém ho oslovoval „*Velevážený pane říšský kancléři*“⁶⁷. Text dopisu dále pokračoval slovy: „*Badatelé Bible usilují o tytéž mravní cíle a ideály, které proklamuje vláda nacistického Německa*“⁶⁸. Rutherford Hitlera ujišťoval, že „*náboženské cíle Badatelů Bible jsou v plném*

⁶⁴ JEHOVAH'S WITNESSES: ARTICLE. *United States Holocaust Memorial Museum* [online]

⁶⁵ Německá státní hymna byla přijata v roce 1922. Svědkové Jehovovi byli založeni v roce 1881 a tato píseň je v jejich zpěvníku od roku 1905.

(In: <https://666info.wordpress.com/2009/01/20/svedkove-jehovovi-odvazne-se-postavili-nacisticke-hruzovlade/>)

⁶⁶ CHRYSSIDES, George D. *Historical Dictionary of Jehovah's Witnesses* [online]. Maryland: Scarecrow Press, 2008 [cit. 2016-12-08]. ISBN 978-0-8108-6074-2. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=Xx6nUwZzeCsC&pg=PA161&dq=Chryssides,+George+D.,+Exploring+New+Religions+Jehovah&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwjW5vnT4OLQAhWMKMAKH4AJwQ6AEIKJAC#v=onepage&q=Chryssides%2C%20George%20D.%2C%20Exploring%20New%20Religions%20Jehovah&f=true>

⁶⁷ VELECHOVSKÝ, Petr. *Fialové trojúhelníky...* [online].

⁶⁸ Tamtéž

souladu s náboženskými cíli Německé říše“⁶⁹, a žádal, aby byla jejich odbočka v Magdeburku obnovena a jejich majetek navrácen.⁷⁰

Opravdu to vypadá, jako by Svědkové Jehovovi vyjádřili určitou podporu nacistickému režimu. I někteří členové organizace tvrdili, že prohlášení mělo být více odsuzující.⁷¹

Dnes Svědkové Jehovovi tuto skutečnost všemožnými způsoby obhajují. Například prohlašují, že mravními cíli a ideály měli na mysli rodinu a náboženskou svobodu. A členové společnosti, kteří prohlášení odsuzovali jako slabé a nedostatečně kritizující, tak učili v rozčílení z toho, že se Svědek *PAUL BALZEREIT*, který text překládal z angličtiny do němčiny, o dva roky později zřekl víry.⁷² Takže v této souvislosti se podle nich jednalo o nedorozumění. Členové nekritizovali vedoucí sbor, jenž prohlášení napsal, ani způsob psaní, ale překladatele, a to ještě neprávem, protože překlad byl podle nich správný.⁷³

Zmíněné prohlášení se však stejně minulo účinkem a teror proti Svědkům Jehovovým dále pokračoval. K zabavování majetku a literatury se přidalo zatýkání a věznění.⁷⁴

3.1.3 Shromáždění a telegramy

Když to nešlo po dobrém, zkusil to Rutherford po zlém, a to vyhrožováním. Dne 9. února 1934 zaslal Hitlerovi další dopis, ve kterém mu sděloval, že pomocí své literatury zveřejní po celém světě informace o tom, jak jsou Svědkové Jehovovi v Německu pronásledováni.⁷⁵ Opět se nic nestalo. Zákaz činnosti Svědků Jehovových nadále trval. Taková vyhrůžka nemohla

⁶⁹ VELECHOVSKÝ, Petr. *Fialové trojúhelníky...* [online].

⁷⁰ Tamtéž

⁷¹ CHRYSIDES, George D. *Historical Dictionary of Jehovah's Witnesses...* [online].

⁷² Svědkové Jehovovi Odvážně se postavili nacistické hrůzovládě [online].

⁷³ Tamtéž

⁷⁴ VELECHOVSKÝ, Petr. *Fialové trojúhelníky...* [online].

⁷⁵ Tamtéž

Hitlera zastrašit, nikdy Svědky Jehovovy nebral jako někoho, kdo by ho mohl ohrozit.

A tak Rutherford zkusil další variantu, a to takovou, že zaslal dopis všem Svědkům Jehovovým z celého světa a svolal je k hromadnému shromáždění. V dopise byli Svědkové Jehovovi mimo jiné upozorněni, že mají „*poslouchati jen Boha Jehovu a Ježíše Krista*“⁷⁶, nikoho jiného. To aby náhodou někdo nepodleh tlaku Německé říše.

Shromáždění se konalo 7. října 1934. Vytvořily se skupiny, které se sešly na určitém místě ve svém bydlišti.⁷⁷ Již v té době byla všechna shromáždění zakázána, takže to bylo velmi nebezpečné, ale jelikož to byl příkaz od Rutherforda, který jedná prostřednictvím Boha, museli to splnit, protože jedno ze základních pravidel Svědků zní: „*Je třeba poslouchat Boha jako panovníka spíše než lidi.*“⁷⁸

Po skončení shromáždění měl každý z přítomných Svědků poslat vládním úředníkům v Německu telegram, který byl od vedení Strážné věže předem připraven. Úřady byly zaplaveny stovkami protestních telegramů a Hitler zuřil. Telegramy byly zasílány z celé Evropy, Ameriky, Kanady a dalších zemí, celkově jich bylo padesát.⁷⁹

Začátek telegramu byl zdvořilý, hovořili v něm především o své úctě k Bohu a požadovali, aby mohli i nadále poslouchat Boha Jehovu a kázat jeho Slovo. Konec telegramu už byl útočný. Stálo v něm: „*Vaše zlé nakládání se svědky Jehovovými vzbuzuje nevoli všech dobrých lidí na zemi a zneuctívá Boží jméno. Přestaňte s pronásledováním svědků Jehovových, jinak Bůh zničí Vás i Vaši nacionální stranu*“.⁸⁰ Taková výhrůžka Hitlera rozzuřila, a to tak, že prohlásil: „*Tuto chásku z Německa nechám vyhladit*“.⁸¹

⁷⁶ VELECHOVSKÝ, Petr. *Fialové trojúhelníky...* [online].

⁷⁷ Tamtéž

⁷⁸ Je náboženství kořenem problémů lidstva? Strážná věž [online].

⁷⁹ VELECHOVSKÝ, Petr. *Fialové trojúhelníky...* [online].

⁸⁰ Tamtéž

⁸¹ Tamtéž

Kdo ví, co si Rutherford myslel, že se stane. Ale telegram měl za následek jen to, že si Hitler začal Svědků Jehovových všímat ještě víc a začal je brát jako svého nepřítele.

3.1.4 Pokračující teror

Blížil se rok 1935. Začalo hromadné pronásledování. Svědkové Jehovovi byli brutálně napadáni a vězněni. Docházelo k falešným sebevraždám, popravám. Gestapo prohledávalo domy, ničilo Bible, rušilo pohřby a další shromáždění Svědků Jehovových.⁸²

Svědkové Jehovovi byli dokonce prvními lidmi, kteří byli posláni do koncentračních táborů, a to už v roce 1934. „*Ještě před vyhlášením války tvořili svědkové Jehovovi již 10% osazenstva táborů.*“⁸³

Od roku 1935 psali Svědkové Jehovovi ve svém časopise *Zlatý věk* články zaměřené proti nacistické vládě. Protifašistické letáky rozdávali po celém Německu⁸⁴, což bylo od nich velmi odvážné. I přes zákaz nacistické vlády nadále plnili své mise dům od domu a pořádali tajná shromáždění. To bylo také velmi nebezpečné. Gestapo nadále kontrolovalo domy, provádělo výslechy a ničilo literaturu. Svědkům neustále hrozilo vězení či pobyt v koncentračním táboře.

Svědkové byli propuštěni ze zaměstnání. Jejich podniky byly zavírány a likvidovány. Přišli i o podporu v nezaměstnanosti a o důchody.⁸⁵ Nacistická strana se je snažila odříznout od všech finančních prostředků. Svědkové tak museli požádat své zahraniční spolupřítelce o finanční pomoc. Ta ale nebyla dostatečná, tak si peníze obstarávali jako tzv. *Lumpensammler*⁸⁶, což byli lidé, kteří se živili sběrem starého oblečení a různých hadrů, jež pak prodávali.

⁸² ADAMY, Herbert a kolektiv. *Fialové trojúhelníky*, s. 11

⁸³ VELECHOVSKÝ, Petr. *Fialové trojúhelníky...* [online]

⁸⁴ Tamtéž

⁸⁵ CHRYSSIDES, George D. *Historical Dictionary of Jehovah's Witnesses* [online]

⁸⁶ Zeugen Jehovas in der Zeit des Nationalsozialismus. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-03-04]. Dostupné z: https://de.wikipedia.org/wiki/Zeugen_Jehovas_in_der_Zeit_des_Nationalsozialismus

Rušily se také sňatky. Manželství se Svědkem Jehovovým bylo automatickým důvodem pro rozvod.⁸⁷

3.1.5 Nacistický pozdrav

Tehdy Svědkové Jehovovi nejvíce nacistickou stranu pobuřovali tím, že odmítali pozdrav „*Heil Hitler!*“, a to z toho důvodu, že „*Heil*“ v němčině znamená spása nebo také záchrana. Kdyby zdravili „*Heil Hitler!*“, znamenalo by to pro ně, že připisují záchranu Hitlerovi a uctívají ho⁸⁸, ale Ježíš Kristus jasně řekl: „*Jehovu, svého Boha, budeš uctívat a jemu samotnému budeš prokazovat posvátnou službu.*“⁸⁹ Proto nemohou uctívat nikoho jiného.

Tehdejší německý ministr propagandy *JOSEPH GOEBBELS* dokonce prohlásil: „*Když promlouvá Vůdce, je to jako náboženský obřad.*“⁹⁰

Raději se tedy Svědkové Jehovovi nechali bít a věznit, později i zabít, než aby zvedli ruku a řekli dvě slova. Někdo je obdivoval, jak pevně se dokázali držet své víry. Jiní jejich chování nechápali a považovali ho za nesmyslné a hloupé, zvláště když perzekucí později začaly trpět i děti.

3.1.6 Děti Svědků Jehovových

Tehdejší situace se dotýkala i těch nejmenších. Děti Svědků Jehovových byly vykazovány ze škol, aby nemohly svými názory nakazit ostatní žáky. Odmítaly zdravit německým pozdravem a vstoupit do tzv. *Hitlerjugend*⁹¹, což byla organizace, která vychovávala mládež v duchu nacismu a připravovala děti na budoucí účast v boji. Toto bylo častým konfliktem na školách. Mladí Svědkové byli osočováni, zesměšňováni i bití, a to jak ze strany učitelů, tak i

⁸⁷ KING, Christine Elizabeth. *The Nazi State and the New Religions...* [online].

⁸⁸ Důvěřovala jsem v Jehovovu milující péči. Strážná věž [online]. 2004, str. 24-29 [cit. 2016-12-05]. Dostupné z: <http://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/2004885#h=21:438-24:452>

⁸⁹ Nacisté mě nedokázali změnit. Probudte se! [online]. 2011 [cit. 2017-03-16]. Dostupné z: <http://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/102011287#h=2>

⁹⁰ ADAMY, Herbert a kolektiv. *Fialové trojúhelníky...*, s. 44

⁹¹ KING, Christine Elizabeth. *The Nazi State and the New Religions...* [online].

spolužáků. Později se situace vyostřila až k tomu, že byly děti rodičům odebrány a poslány do státních sirotčinců nebo nacistických německých rodin, aby tam byly vychovány jako tzv. „good Germans“⁹² („správní Němci“).

3.1.7 Povinná vojenská služba

V roce 1935 byla v Německu zavedena povinná vojenská služba, a tak teror proti Svědkům ještě více zesílil.⁹³ Svědkové odmítli používat zbraně, jít do války nebo vykonávat jinou s válkou související práci a byli za to zavíráni do vězení. Jako důvod policie uvedla že: „Svědkové se nepřizpůsobili rasovému a národnímu idealismu a otevřeně ignorují státní orgány“⁹⁴, což byla pravda. Svědkové Jehovovi respektují vládní autority a dodržují zákony pouze, pokud nejsou v rozporu s jejich vírou, a nejednali by tak proti svému křesťanskému svědomí.

„Mnozí Svědci se chránili před vojenskou službou zákonem, podle něhož nesměly být do wehrmachtu⁹⁵ povolávány osoby, které již byly soudně trestány za protistátní činnost, a tak úmyslně na ulicích rozdávali zakázané publikace, aby tak dosáhli odpovídajícího odsouzení. Po odpykání mírného trestu už nesměli - resp. nemuseli - vojenskou službu nastoupit.“⁹⁶

Tento náhradní způsob jim ale nevydržel dlouho, protože nacisté tuto lest brzy odhalili. Z mírných trestů se vyvinuly tresty několikaleté a k nim se přidalo bití, mučení, hladovění, popravy a zavírání do koncentračních táborů.

⁹² JEHOVAH'S WITNESSES: ARTICLE. *United States Holocaust Memorial Museum* [online]. [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <https://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10006187>

⁹³ NAZI PERSECUTION OF JEHOVAH'S WITNESSES. *United States Holocaust Memorial Museum* [online].

⁹⁴ KING, Christine Elizabeth. *The Nazi State and the New Religions...* [online]

⁹⁵ *Německá armáda*

⁹⁶ RUITER, Robin de. *Skrytá moc za Svědky Jehovovými* [online], s. 88.

3.1.8 Poslední léta před válkou

Na začátku roku 1936 začala největší vlna pronásledování. Byly zatčeny stovky Svědků Jehovových. Od června 1937 byli všichni Svědkové, kteří se nechtěli podílet na válečném úsilí a ukončit svou kazatelskou činnost, bez milosti zavíráni do koncentračních táborů.⁹⁷

Zbylí Svědkové i přes hrozící nebezpečí pokračovali ve své činnosti. Před válkou i později během války nadále pořádali tajná shromáždění, distribuovali svoji literaturu, rozdávali letáky, ve kterých vyzývali k odmítnutí vojenské povinnosti, a ve světě oznamovali, jak špatně se s nimi v Německu zachází.⁹⁸ Publikování protifašistické literatury brali jako odvetnou akci a byli na ni velmi hrdí. O této kampani prohlásili: „*Bylo to velké vítězství a ostrý úder nepříteli, k nepopsatelné radosti věrných pracovníků.*“⁹⁹ I v době té největší perzekuce se Svědkové Jehovovi stavěli na odpor. Ač někteří to považovali za pošetilost, mnoho lidí je za tento skutek obdivovalo.

Ještě před začátkem druhé světové války bylo v Německu pozatýkáno až 6 tisíc Svědků Jehovových.¹⁰⁰

3.2 Druhá světová válka

Vypuknutím druhé světové války 1. září 1939 se situace Svědků Jehovových ještě více zhoršila. Zákon o branné povinnosti v Německu nadále trval a Svědkům Jehovovým již nehrozilo jen vězení a odvedení do koncentračního tábora, ale něco mnohem horšího. Odmítnutí vojenské služby bylo trestáno smrtí. Jen mezi lety 1939 a 1940 bylo uskutečněno 152 procesů se Svědky Jehovovými, z nichž 112 případů skončilo rozsudkem smrti.¹⁰¹

⁹⁷ VELECHOVSKÝ, Petr. *Fialové trojúhelníky...* [online].

⁹⁸ RUITER, Robin de. *Skrytá moc za Svědky Jehovovými* [online], s. 88.

⁹⁹ Statečně zachovali ryze a zvítězili nad nacistickým pronásledováním. Strážná věž [online]. 2001, str. 8-9 [cit. 2016-12-05]. Dostupné z: <http://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/2001202>

¹⁰⁰ NAZI PERSECUTION OF JEHOVAH'S WITNESSES. *United States Holocaust Memorial Museum* [online]. [cit. 2016-12-04]. Dostupné z:

<https://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10005394>

¹⁰¹ RUITER, Robin de. *Skrytá moc za Svědky Jehovovými* [online], s. 89.

3.2.1 August Dickmann

Prvním Svědkem Jehovovým, který byl z důvodu odpírání vojenské služby popraven, a to veřejně, byl AUGUST DICKMANN. Od roku 1937 byl vězněn v *Sachsenhausenu*¹⁰². Tři dny po vypuknutí druhé světové války v roce 1939 tam za ním přišlo gestapo a chtělo, aby podepsal vojenský průkaz, kterým by se zavazoval ke vstupu do německé armády. Odmítl a byl pro výstrahu před stovkami dalších vězněných Svědků popraven zastřelením.¹⁰³

Tím ale celá akce neskončila. Hned poté velitel tábora předstoupil před ostatní Svědky v táboře a položil jim stejnou otázku jako Dickmannovi. „*Jen dva muži vystoupili dopředu se žádostí, aby byl anulován jejich podpis, který dali rok předtím!*“¹⁰⁴ Stal se tak přesný opak toho, co nacisté chtěli. Zastřelením Augusta Dickmanna se je gestapo snažilo zlomit. To, jak se ještě později ukázalo, nebylo tak jednoduché.

3.2.2 Počet obětí

Muzeum holocaustu uvádí, že asi 10 000 Svědků, převážně z Německa, ale i z okolních zemí, bylo před válkou i během války posláno do koncentračních táborů¹⁰⁵, kde jich přibližně 2 000 zemřelo v důsledku hladovění, onemocnění, celkového vyčerpání a brutálního zacházení. Dalších zhruba 250 Svědků bylo kvůli odmítání vojenské služby popraveno.¹⁰⁶

¹⁰² *Nacistický koncentrační tábor v severním Německu*

¹⁰³ Vzpomínkové setkání v bývalém koncentračním táboře Sachsenhausen na počest jednoho ze svědků Jehovových [online]. [cit. 2016-11-29]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/zpravy/tiskove-zpravy/jednotlive-zeme/nemecko/vzpominkove-setkani-v-sachsenhausenu/>

¹⁰⁴ ADAMY, Herbert a kolektiv. *Fialové trojúhelníky...*, s. 47.

¹⁰⁵ Jehovah's Witnesses: Wartime Persecution. *United States Holocaust Memorial Museum* [online]. [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <https://www.ushmm.org/learn/students/learning-materials-and-resources/jehovahs-witnesses-victims-of-the-nazi-era/jehovahs-witnesses-wartime-persecution>

¹⁰⁶ NAZI PERSECUTION OF JEHOVAH'S WITNESSES. *United States Holocaust Memorial Museum* [online].

Proti 6 milionům Židů, kteří byli během 2. světové války vyhlazeni, je to malý počet. GEORGE CHRYSSIDES tvrdí, že: „*zatímco u Židů to byl rasový problém, u Svědků Jehovových to byly ideologické důvody.*“¹⁰⁷

Nacisté neměli v úmyslu Svědky vyhubit. Chtěli si je podvolit, narušit jejich víru, a proto je potřebovali živé. Někteří z nich sice byli zavražděni, ale většinou proto, aby sloužili jako výstraha pro ostatní Svědky. Nacisté si mysleli, že je tím zastraší, a oni tak podepíšou prohlášení o zřeknutí se své víry (ukázka prohlášení viz příloha 1). Proto byly popravy veřejné, a to buď zastřelením, nebo oběšením. Jen výjimečně byli posíláni do plynových komor.¹⁰⁸

3.3 Svědkové Jehovovi v ostatních zemích

Druhá světová válka zasáhla celý svět, tedy i další země, a i zde měli Svědkové Jehovovi problémy. A nejednalo se jen o nacistické země. Na konci roku 1935 zakázal Rutherford zdravit státní vlajku, a tak se teror proti Svědkům Jehovových přesunul i do zemí mimo nacistický režim.¹⁰⁹

Ve Spojených státech sice nebyly činy páchané na Svědcích Jehovových tak drastické, avšak přesto zde docházelo k pronásledování, bití a zatýkání. Dne 3. června 1940 rozhodl Nejvyšší soud ve Spojených státech, že je povinné zdravit státní vlajku.¹¹⁰ Svědkové Jehovovi toto nařízení nedodržovali, protože, jak už bylo několikrát řečeno, jejich svědomí jim říká, že mají uctívat jen Boha. A zdravení státní vlajky je považováno za formu uctívání obrazu.

Takový postoj vyvolal velkou vlnu teroru přímo ze strany spoluobčanů. Svědkové byli veřejně napadáni a zatýkáni. Po ulicích se toulaly tlupy, které „*se pyšnily svojí věrností a svým patriotismem*“¹¹¹ a útočily na lidi. Děti Svědků Jehovových byly vylučovány ze škol, protože nechtěly zdravit státní vlajku.¹¹²

¹⁰⁷ CHRYSSIDES, George D. *Historical Dictionary of Jehovah's Witnesses* [online].

¹⁰⁸ Tamtéž

¹⁰⁹ VELECHOVSKÝ, Petr. *Fialové trojúhelníky...* [online].

¹¹⁰ Tamtéž

¹¹¹ FRANZ, Raymond. *Krise svědomí...*, str. 11.

¹¹² Tamtéž

Více než 3 tisíce Svědků bylo v roce 1940 ve Spojených státech kvůli politické neutralitě, ke které patří odmítání zdravit státní vlajku, posláno do vězení.¹¹³

V roce 1941 přišlo další, pro Svědky Jehovovy nežádoucí, nařízení. Spojené státy vstoupily do druhé světové války, a tak vzešla v platnost povinná vojenská služba, kterou, jak jsme se již několikrát dozvěděli, Svědkové Jehovovi striktně odmítají. Došlo k dalšímu zatýkání. Podobná situace nastala i v Kanadě nebo Austrálii¹¹⁴ a samozřejmě i u nás.

Tehdejší Československo bylo od 15. března 1939, kdy zde vznikl *Protektorát Čechy a Morava*, pod nadvládou Německa. Čeští Svědkové, stejně jako jejich němečtí spolupřítelci, byli pronásledováni, zatýkáni, vězněni a posíláni do koncentračních táborů. Aby nacistickým úředníkům nikdo neunikl, přijel dokonce z Německa konfident, jakýsi HANS MÜLLER, který se vydával za jednoho ze Svědků Jehovových a nahlašoval je příslušným úřadům.¹¹⁵

3.4 Pobyť v koncentračních táborech

Svědkové Jehovovi byli do koncentračních táborů posíláni z ideologických důvodů.¹¹⁶

„Odmítali používat nacistický pozdrav, byli politicky neutrální, odmítali vstoupit do armády nebo se podílet jakýmkoli jiným způsobem na válečném úsilí, vyráběli a rozšiřovali biblickou literaturu, která byla často namířena proti německé vládě, aktivně vykonávali kazatelskou službu a společně se scházeli na shromážděních.“¹¹⁷

¹¹³ VELECHOVSKÝ, Petr. *Fialové trojúhelníky...* [online].

¹¹⁴ Tamtéž

¹¹⁵ ADAMY, Herbert a kolektiv. *Fialové trojúhelníky...*, s. 13.

¹¹⁶ CHRYSSIDES, George D. *Historical Dictionary of Jehovah's Witnesses* [online]

¹¹⁷ ADAMY, Herbert a kolektiv. *Fialové trojúhelníky...*, s. 41.

3.4.1 Fialový trojúhelník

V koncentračních táborech museli Svědkové Jehovovi nosit fialový trojúhelník, který měli přišitý na šatech. Byla to jediná náboženská skupina, která měla vlastní symbol.¹¹⁸ Červený trojúhelník pak označoval všechny politické vězně bez ohledu na jejich náboženské vyznání.

3.4.2 Prohlášení o zřeknutí se víry

Byli vystaveni neustálému teroru a šikaně. Příslušníci SS¹¹⁹ je nutili, aby podepsali již zmíněné prohlášení¹²⁰ (viz příloha 1), ve kterém by se zřekli víry, označili učení Svědků Jehovových za falešné a slíbili úplnou loajálnost k německému státu, včetně respektování všech zákonů. Svědkové Jehovovi byli jedinou skupinou, která takovou možnost dostala. Po podpisu měli být z tábora ihned propuštěni.¹²¹

Britská historička CHRISTINE KING ve své studii *Nacistický stát a nová náboženství* uvádí, že: „Přijmout nacismus a úplné německé občanství znamenalo, že se svědek musel vzdát své víry úplně, takže kompromis nebyl možný.“¹²²

Počet Svědků, kteří se zřekli své víry, zůstává sporný. Strážná věž podporuje ty historiky, kteří tvrdí, že to byl jen malý počet, zatímco dokumenty gestapa ukazují, že to byla více než polovina.¹²³ Obvykle se ale uvádí, že to většina Svědků nepodepsala, což potvrzuje i Muzeum holocaustu¹²⁴, poněvadž se Svědkové rozhodovali podle svého křesťanského svědomí, které jim říká, že mají poslouchat jen Boha, jen jemu sloužit a uctívat ho. Raději trpěli, než aby to

¹¹⁸ CHRYSSIDES, George D. *Historical Dictionary of Jehovah's Witnesses* [online].

¹¹⁹ Zkratka pro *Schutzstaffel*, ozbrojenou organizaci nacistické strany

¹²⁰ NAZI PERSECUTION OF JEHOVAH'S WITNESSES. *United States Holocaust Memorial Museum* [online].

¹²¹ ADAMY, Herbert a kolektiv. *Fialové trojúhelníky...*, s. 19

¹²² KING, Christine Elizabeth. *The Nazi State and the New Religions...* [online]

¹²³ Tamtéž

¹²⁴ NAZI PERSECUTION OF JEHOVAH'S WITNESSES. *United States Holocaust Memorial Museum* [online].

podepsali. Někteří lidé v táboře je za tento jejich pevný postoj obdivovali, avšak většina jim záviděla a kritizovala, že mají takovou možnost a nechtějí ji využít.

Někteří Svědkové toto prohlášení podepsali již před válkou. Je velmi pravděpodobné, že to udělali proto, aby nebyli posláni do koncentračních táborů nebo z důvodu tzv. *teokratické strategie*, což znamenalo, že se sice papírově zřekli své víry, ale doopravdy to neudělali, nadále kázali a šířili svoje poselství. Ti, kteří se zřekli své víry až v koncentračním táboře, se jí skutečně vzdali.¹²⁵

3.4.3 Nacistický teror

Jak již bylo řečeno, nacisté nechtěli Svědky Jehovovy vyhubit, chtěli je zlomit, a to nejrůznějšími způsoby. Kromě veřejných poprav, to byly různé formy mučení, například hladovění.

ILSE UNTERDÖRFEROVÁ, Svědkyně Jehovova, která byla vězněna v ženském nacistickém koncentračním táboře Ravensbrück, se svěřila se svými zážitky:

„Několik sester odmítlo šít brašny na střelivo, protože svědomí jim nedovolilo podporovat takovým způsobem válečné úsilí. Nato jsme byly všechny povolány na seřadiště, kde se nás ptali, budeme-li tu práci dělat. Všechny jsme odmítly. To vedlo k akcím, které nás měly přinutit, abychom opustily křesťanskou neutralitu a podporovaly válečné úsilí.“¹²⁶

„Ženy musely stát venku v zimě od rána do noci pouze v lehkých letních šatech, v noci byly zavřeny v celách, kde musely spát na holé zemi bez pokrývek a v ledovém průvanu při otevřených oknech.“¹²⁷ Byly mučeny hladu, buď

¹²⁵ KING, Christine Elizabeth. *The Nazi State and the New Religions...* [online].

¹²⁶ ADAMY, Herbert a kolektiv. *Fialové trojúhelníky*, s. 24-25.

¹²⁷ Tamtéž, s. 25.

nedostaly nic, nebo jen poloviční přiděly. „Když se vrátily do svých baráků, byla jim přidělena ta nejhorší práce. Přesto se nikdy nenechaly zlomit.“¹²⁸

V táborech se Svědkové rozdělovali tak, aby bydlel každý někde jinde, a ne dva a více Svědků v jednom baráku. To aby se nemohli společně modlit. Dále měli zakázáno z baráku vycházet. Ostatním vězňům bylo zvláštním rozkazem dovoleno, že pokud uvidí dva Svědky pohromadě, mohou je zabít.¹²⁹

3.4.4 Chování Svědků Jehovových v táborech

Svědkové Jehovovi v táborech neschvalovali jen to, co bylo v rozporu s jejich vírou. Odmítali zdravit dozorce nacistickým pozdravem, účastnit se apelu¹³⁰, týrat a zabíjet jiné vězně, podílet se na vzpouře a odporu proti velitelům tábora. Za odmítnutí účasti na vzpouře byli Svědkové u ostatních vězňů kritizováni, ale jejich křesťanské svědomí jim to též zakazuje, protože by se jednalo o boj a prolévání krve.

Chovali se slušně, usilovně pracovali, pokud se nejednalo o práci pro válečný průmysl, poslouchali příkazy, ani se nesnažili z koncentračního tábora utéct.¹³¹ Neutíkali, protože kdyby utekli, „byla by to vzpoura proti Boží prozřetelnosti“¹³². Pobyt v koncentračním táboře vnímali jako zkoušku, kterou jim zadal Bůh Jehova. Byli přesvědčeni, že „jejich utrpení bylo součástí jejich práce pro Boha“¹³³. Profesorka CHRISTINE KING je nazývá „modelovými vězni“.¹³⁴

¹²⁸ ADAMY, Herbert a kolektiv. *Fialové trojúhelníky*, s. 25.

¹²⁹ Tamtéž, s. 19.

¹³⁰ *Apel představoval v koncentračním táboře každodenní nástup vězňů, ale jelikož se používá i v souvislosti s válkou jako nástup vojáků, tak se ho Svědkové Jehovovi odmítali zúčastnit.*

¹³¹ JEHOVAH'S WITNESSES: ARTICLE. *United States Holocaust Memorial Museum* [online].

¹³² ZÁMEČNÍK, Stanislav. *To bylo Dachau*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2003. ISBN 80-7185-536-7, s. 181.

¹³³ JEHOVAH'S WITNESSES: ARTICLE. *United States Holocaust Memorial Museum* [online].

¹³⁴ KING, Christine Elizabeth. *The Nazi State and the New Religions* [online].

Věřili, že druhá světová válka vyvrcholí Armagedonem¹³⁵ a oni budou zachráněni. A pokud přece jen zemřou, Bůh Jehovova je vzkřísí, a proto umírali s radostí. Svě utrpení v koncentračních táborech přirovnávali k utrpení Ježíše Krista.

3.4.5 Svědectví přeživších

Svědék ANDRZEJ SZALBOT, kterého zatklo gestapo v roce 1943, ve Strážné věži řekl: *„Věděl jsem, že pokud zemřu za svou víru, Jehova bude schopen znovu mě přivést k životu.“*¹³⁶

Polský Svědek HENRYK DORNIK vystřídal několik koncentračních táborů a svěřil se s tím, co mu pomohlo zůstat naživu:

*„Sílu vytrvat mi dával hlavně Jehova a čerpal jsem ji také z jeho Slova, Bible. Velkou duchovní vzpruhou pro nás byly také ručně opsané Strážné věže. A v koncentračních táborech mě velmi posilovali mí laskaví spoluvěřící, kteří mi vždy ochotně pomáhali.“*¹³⁷

Komunista ALOIS MICZEK z Třince, který byl vězněn v koncentračním táboře *Mauthausen* za politickou činnost, vyprávěl o svém setkání se Svědky Jehovovými v táboře:

„Viděl jsem, jak káповé a blokoví starší na pokyn SS brutálně zacházejí se Svědky Jehovovými, a byl jsem tím otřesen, jak přicházejí z práce celí špinaví, vyválení v blátě. Jednou jsem před jedním svědkem ostře nadával a odsuzoval jsem nelidské jednání káповů a SS. Řekl mi na to: „Ty asi nejsi křesťan. Ježíš

¹³⁵ S Jehovovou pomocí jsme přežili totalitní režimy. *Strážná věž* [online]. 2007 [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/2007642#h=41:0-42:67>

¹³⁶ Věrní a nezlomní — dříve i dnes. *Strážná věž* [online]. 2004, str. 25-28 [cit. 2016-12-05]. Dostupné z: <http://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/2004766#h=11:565-17:109>

¹³⁷ S Jehovovou pomocí jsme přežili totalitní režimy. *Strážná věž* [online].

Kristus a apoštolové nás učí, abychom mlčky a trpělivě snášeli pohanu, mučení, špatné zacházení, osočování a křivé obviňování pro Krista. ¹³⁸

Tato vzpomínka, stejně jako další, dokládá, jak hluboce byli Svědkové přesvědčeni o své víře.

GENEVIÉVE DE GAULLOVÁ, neteř pozdějšího francouzského prezidenta Charlese de Gaulla, která prožila část svého života v ženském koncentračním táboře *Ravensbrück*, se ke Svědkyním Jehovovým vyjádřila takto:

„Chovám k nim vskutku velký obdiv. Na svém bloku poznala jsem dobře obzvláště tři badatelky bible české národnosti. Na znamení protestu zdráhaly se tyto několikrát, společně s jinými spoluvěřícími, jíti k obvyklému apelu. Sama jsem byla vícekrát přítomna smutným výjevům, kde jsem viděla, jak byly tyto ženy bity a jak byly kousány psy. Avšak snášely i toto, aniž se vzdaly své víry. Jsouce věrné své víře, zdráhaly se povětšinou důsledně vykonávat jakoukoliv práci pro válečný průmysl, což jim přivodilo bití a dokonce i smrt. ¹³⁹

3.4.6 Zlepšení situace

Později se život Svědků Jehovových v táborech překvapivě zlepšil.¹⁴⁰ Dobrá morálka a kázeň přispěly k tomu, že nacisté změnili na Svědky názor a do značné míry kapitulovali, jelikož *„teror proti Svědkům se stejně míjel účinkem.* ¹⁴¹

Vedení SS dokonce v roce 1942 došlo k závěru, že by víru Svědků Jehovových mohlo využít ve svůj prospěch. Nejvíce se jim zamlouval fakt, že z koncentračního tábora neutíkají. *„Nasazovali je na pracoviště s obtížnou*

¹³⁸ ADAMY, Herbert a kolektiv. *Fialové trojúhelníky...*, s. 32.

¹³⁹ Tamtéž, s. 26-27

¹⁴⁰ JEHOVAH'S WITNESSES: ARTICLE. *United States Holocaust Memorial Museum* [online].

¹⁴¹ ZÁMEČNÍK, Stanislav. *To bylo Dachau...*, s. 181

ostrahou, např. na zemědělské práce a ženy do domácností vysokých hodností SS jako služebné. Pracovaly tam v civilním oděvu zcela bez dozoru.“¹⁴²

Protože byli Svědkové Jehovovi spolehliví a důvěryhodní, působili i jako předáci a kápové¹⁴³.

Jeden důstojník SS poznamenal, že „jen Svědek Jehovům mohl s důvěrou holit svého pána břitvou u krku.“¹⁴⁴

Ke konci války HIMMLER, vůdce SS a velitel gestapa, plánoval, jak by Německo mohlo ovládnout Rusko, a dospěl k závěru, že: „jako pacifikačního prostředku je možno využít náboženství svědků Jehovových.“¹⁴⁵ V dopise ze dne 21. 7. 1944 napsal šéfu RSHA¹⁴⁶ Kaltenbrunnerovi:

„Badatelé Bible mají, jak známo, pro nás následující neslýchaně pozitivní vlastnosti: nehledě na to, že odmítají vojenskou službu a práci pro válku, jsou nejostřeji zaujati proti židům, proti katolické církvi a proti papeži. Dále jsou neslýchaně střízliví, nepijí, nekouří, jsou velmi pilní a velmi čestní; drží dané slovo. Dále jsou vynikajícími chovateli dobytka a zemědělskými dělníky. Nejsou na bohatství a blahobyt, protože to škodí věčnému životu. To všechno jsou ideální vlastnosti...“¹⁴⁷

To Himmler nařídil, aby se se Svědky Jehovovými zacházelo dobře. Myslel si, že v budoucnu pošle část německých Svědků Jehovových do Ruska jako misionáře a oni budou prostřednictvím svého učení ruský národ pacifikovat.¹⁴⁸

¹⁴² ZÁMEČNÍK, Stanislav. *To bylo Dachau...*, s. 181.

¹⁴³ *Dozorci z řad vězňů*

¹⁴⁴ KING, Christine Elizabeth. *The Nazi State and the New Religions* [online].

¹⁴⁵ ZÁMEČNÍK, Stanislav. *To bylo Dachau...*, s. 182.

¹⁴⁶ *Hlavní říšský bezpečnostní úřad*

¹⁴⁷ ZÁMEČNÍK, Stanislav. *To bylo Dachau...*, s. 182.

¹⁴⁸ Tamtéž, str. 182.

3.5 Vlastní zavinění?

Existují názory, že si některé útoky Svědkové Jehovovi způsobili sami, a to svojí „*zaslepeností a náboženským fanatismem než ryzím křesťanským přesvědčením*.“¹⁴⁹ Příkladem je případ průkopníka FRANZE LIPÍŇSKÉHO, který působil na Těšínsku a v Trinci a vyučoval, že Svědek nesmí vlastnit legitimační průkaz se znakem říšské orlice a ženy Svědkyně nesmí udržovat sexuální styky se svými manžely, již nepatřili k Svědkům Jehovovým. Naštvaný manžel pak často svoji ženu sám udal gestapu.¹⁵⁰

Někteří lidé přičítají určitou vinu také tehdejšímu prezidentovi Organizace J. F. Rutherfordovi, který psal Hitlerovi výhružné dopisy a nabádal Svědky k protifašistickým útokům a k nedodržování německých zákonů, zatímco sám pobýval v bezpečí ve Švýcarsku.¹⁵¹ Tvrdí, že kdyby byl zdrženlivější, nemusely by události nabrat takový spád.

Ať už se na to člověk dívá tak či onak, nelze Svědkům Jehovovým upřít jejich pevné odhodlání a silné přesvědčení setrvat ve své víře i za cenu smrti. Je obdivuhodné, jak se dokázali nacistickému útlaku vzepřít. Ztratili rodinu, práci, svobodu a mnozí členové přišli i o život, přesto se své víry nevzdali. O Svědcích se v této souvislosti hovoří jako o „*novodobých mučednících*“¹⁵².

¹⁴⁹ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát...*[online].

¹⁵⁰ Tamtéž

¹⁵¹ VELECHOVSKÝ, Petr. *Fialové trojúhelníky...* [online].

¹⁵² *Mučedník je ten, kdo podstoupí trest smrti pro setrvání v křesťanské víře.* (In: ADAMY, Herbert a kolektiv. *Fialové trojúhelníky...*, s. 57)

4. Armagedon

V předešlé kapitole jsem zmínila o tom, že Svědkové Jehovovi věřili, že druhá světová válka vyvrcholí Armagedonem, tzv. Boží válkou. Zatímco jednu válku odsuzovali, tu druhou s nadšením očekávali. To se jim sice tenkrát nesplnilo, avšak v současnosti stále věří, že se tak jednou stane.

4.1 Ježíš Kristus a Satan

Svědkové Jehovovi tvrdí, že vše začalo v roce 1914. Tehdy Bůh Jehova vytvořil v nebi Boží království a na trůn dosadil svého Syna Ježíše Krista. To se nelíbilo jednomu z andělů, Satanovi, a tak se proti tomu vzbouřil a na Ježíše zaútočil. Bitvu prohrál a za trest byl i se svými anděli neboli démony svržen z nebe na zem. Na zemi si vytvořil spojence z králů, politiků a dalších lidí a nakazil je svojí zkažeností, a proto jsou lidé zlí a konají špatné věci. Svědkové Jehovovi prohlašují, že všechny záporné lidské vlastnosti jsou dílem Satana. K Satanovi přirovnávají i tzv. *Velký Babylon*, což jsou všechna falešná náboženství. Satan zaútočí na Svědky Jehovovy kvůli jejich oddanosti k Bohu a také kvůli tomu, že spolu s ním nechtějí páchat zlo. A protože Svědkové Jehovovi se války sami účastnit nemohou, bude je muset Bůh Jehova zachránit prostřednictvím Armagedonu.¹⁵³

4.2 Boží válka

Armagedon neboli Boží válka je jediná válka, kterou Svědkové Jehovovi schvalují. Jen tu považují za jedinou správnou možnost, jak na zemi vytvořit mír. Je to válka, která ukončí všechny války.

¹⁵³ CHRYSSIDES, George D. *The A to Z of Jehovah's Witnesses* [online]. Maryland: Scarecrow Press, 2009 [cit. 2016-12-08]. ISBN 978-0-8108-6891-5. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=5TtKk1cOKcAC&printsec=frontcover&dq=jehovah%27s+witnesses+A+to+&hl=cs&sa=X&ei=xmjmUdzsLKX04QTcroCQCA&redir_esc=y#v=onepage&q=jehovah's%20witnesses%20A%20to%20Z&f=true

Výraz Armagedon je odvozen z hebrejského slova *Har Meghiddohn*, což znamená *hora Megiddo*. Megiddo bylo město na území starověkého Izraele, v jehož okolí se v minulosti událo mnoho významných bitev¹⁵⁴, a proto se dnes tento výraz používá v souvislosti s válkou. Boží bitva se nebude odehrávat na tomto území, protože není dostatečně velké. Bude probíhat po celém světě.¹⁵⁵

Bitvu zahájí Bůh Jehova, aby své věrné služebníky zachránil. Prostřednictvím své armády andělů v čele s Ježíšem Kristem svede boj se Satanem a jeho armádou démonů.¹⁵⁶ Bude to boj dobra se zlem. K boji budou využity různé zbraně, například krupobití, zemětřesení, liják, oheň, síra, blesky a nemoci. Lidé se budou zabíjet navzájem.¹⁵⁷ Svědkové Jehovovi věří, že Ježíš Kristus nad Satanem vyhraje a vytvoří na zemi ráj.

4.3 Konec světa

Armagedon, ve kterém má Ježíš nad Satanem zvítězit, bude mít za následek konec světa. Tím se nemyslí zničení planety, ale konec lidské vlády, kterou Svědkové Jehovovi považují za zkaženou a nazývají ji Satanovým systémem.¹⁵⁸ Tento systém bude zničen a Satan a jeho démoni budou svrženi na tisíc let do propasti. Bude odstraněn také Velký Babylón. Vše, o čem si Svědkové Jehovovi myslí, že je dílem Satana, bude odstraněno a ti, kdo věrně sloužili Bohu, budou spaseni. Všichni ostatní zemřou a budou souzeni za své hříchy a za to, že se nechali Satanem zmanipulovat.

O tom, kdy dojde ke konci světa, se neví. Svědkové Jehovovi pouze prorokují, že *žijeme v čase konce a ten přijde brzy*. Dříve prezidenti společnosti

¹⁵⁴ Co je Armagedon? Svědkové Jehovovi [online]. [cit. 2016-12-06]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/co-rika-bible/otazky/co-je-armagedon/>

¹⁵⁵ CHRYSSIDES, George D. *The A to Z of Jehovah's Witnesses* [online].

¹⁵⁶ Tamtéž

¹⁵⁷ Co je Armagedon? Svědkové Jehovovi [online].

¹⁵⁸ Tamtéž

předpovídali konec světa¹⁵⁹, ale všechny předpovědi se ukázaly jako falešné a končily zklamáním, které mnohdy vyvrcholilo až odchodem některých členů.

V současné době Svědkové Jehovovi hlásají, že o tom, kdy nastane konec světa, ví pouze Bůh, a jim nepřísluší to předpovídat. „*O tom dni a hodině neví nikdo, ani nebeští andělé, ani Syn, ale pouze Otec.*“¹⁶⁰

Přesto podle Svědků Jehovových lze vyzorovat určitá znamení předpovídající konec světa. Naši zemi budou sužovat války, hlad, zemětřesení, nemoci. Bude zvýšená kriminalita. Lidé budou zlí, nevěrní a sobečtí, budou se oddávat lásce k penězům a rozkoším a záměrně naši planetu ničit. Dojde k rozpadu rodin. Lidé již nebudou milovat své blízké ani Boha. K důkazům blížícího se konce bude společnost lhostejná.¹⁶¹

Svědkové Jehovovi říkají, že tyto události probíhají od roku 1914, kdy byl Satan, který za všechny tyto katastrofy může, svržen na zem. V poslední době došlo opravdu k velkému nárůstu těchto znamení, a tak Svědkové Jehovovi trpělivě vyčkávají, kdy je jejich Bůh od tohoto zla osvobodí.

4.4 Soudný den

Po Armagedonu bude následovat tzv. *Soudný den*, který nebude trvat 24 hodin, nýbrž tisíc let. Během té doby budou Satan a jeho pomocníci uvězněni v propasti a spasení lidé budou, pod vládou Ježíše a malého stáda, žít spokojeně na zemi.

Ti, kteří nežili v souladu s Božím slovem a nechali se zmanipulovat Satanem, při armagedonské bitvě zemřou a stanou před tzv. *Božím soudem*. Nejvyšším Soudcem lidstva je Bůh Jehova, zde ho však bude zastupovat jeho Syn Ježíš Kristus. Odsouzení budou zproštěni svých hříchů a vzkříšeni. Budou

¹⁵⁹ *Poslední předpověď byla na rok 1975.*

¹⁶⁰ Co je Armagedon? Svědkové Jehovovi [online].

¹⁶¹ Konec světa — Strach, fascinace, nezáměr. Svědkové Jehovovi [online]. [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/publikace/casopisy/wp20130101/meli-bychom-se-bat-konce-sveta/>

opět žít na Zemi, avšak pod podmínkou, že budou poslouchat Boha a ctít Boží přikázání.¹⁶²

Svědkové Jehovovi se také zmiňují o tzv. *závěrečné zkoušce*, která bude spočívat v tom, že Bůh Jehova propustí Satana z vězení, aby se naposledy pokusil přivést lidstvo na scestí. Lidé, kteří mu odolají, získají věčný život na zemi. Ostatní i se Satanem budou zničeni navždy.¹⁶³

Po uplynutí jednoho tisíciletí vystřídá Ježíše na trůnu Bůh Jehova. Teprve tehdy nastane opravdový ráj. Svědkové věří, že budou žít v dokonalém světě.

4.5 Spasení

Jak již bylo řečeno, Svědkové Jehovovi budou v Armagedonu spaseni. Spasení budou rozděleni na tzv. *velký zástup* a tzv. *malé stádo*. Malé stádo se bude skládat ze 144 000 nejvěrnějších Ježíšových následovníků, kteří budou společně s Ježíšem vládnout v nebi. Velký zástup zůstane žít na zemi. Svědkové Jehovovi, kteří zemřeli a po celý svůj život byli věrně oddáni Jehovovi, budou vzkříšeni. Všichni budou žít v bezpečí, blahobytu a spokojenosti. Lidé nebudou podléhat nemocím ani umírat. Na zemi bude ráj.¹⁶⁴

Aby byli spaseni, musí se aktivně účastnit misijní činnosti a dodržovat všechny zásady a pravidla, a především musí být bezvýhradně věrni vedení společnosti. Jistotu spasení získá Svědek pouze ve spojení s touto organizací.

¹⁶² Co je Soudný den? Svědkové Jehovovi [online]. [cit. 2016-12-06]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/publikace/knihy/co-bible-rika/co-je-soudny-den/>

¹⁶³ Tamtéž

¹⁶⁴ Tamtéž

Závěr

Náboženská společnost Svědkové Jehovovi je stále ještě relativně novým náboženským hnutím. V České republice jsou Svědkové Jehovovi podle statistiky z roku 2011 pátou nejrozšířenější náboženskou společností.¹⁶⁵

Jsou známi po celém světě, ať už z médií, či pomocí jejich misijní služby. Ale nejedná se o oblíbenou náboženskou skupinu, někdy jsou přirovnáváni až k nebezpečné sektě. Svůj podíl na tom má několik kontroverzních témat, která tuto společnost provází. Jedním z nich je odmítání vojenské služby, kterému se tato bakalářská práce věnuje.

V první kapitole bylo uvedeno, kdo Svědkové Jehovovi jsou, jak tato křesťanská náboženská společnost vznikla, kdo se o vznik a formování Svědků Jehovových zasloužil, jak tato společnost funguje, kdo ji řídí, co je náplní života Svědků Jehovových a jaká jsou jejich základní dogmata.

Hlavní náplní druhé kapitoly byly důvody odmítání vojenské služby. Důvodů je hned několik, tím hlavním je biblické přikázání *Nezabiješ!* Dále neúčast v boji souvisí s jejich učením o krvi, nemohou ji přijímat a pochopitelně ani prolévat ve válce. Dalším podstatným argumentem je nechť angažovat se v současném světě, který je podle nich dílem Satana.

V této kapitole jsme také zjistili, jak se jejich postoj k vojenské službě postupně formoval a že nebyl od počátku vzniku této organizace stejný, jako ho známe dnes. Krátce jsem se věnovala i službě civilní, kterou od druhé světové války též odmítali, avšak dnes je povolena.

V následující kapitole jsme se dozvěděli, jak se jejich odmítavý postoj k vojenské službě projevil během jednoho z největších válečných konfliktů

¹⁶⁵ Náboženská víra obyvatel podle výsledků sčítání lidu - 2011. Český statistický úřad [online].

v dějinách lidstva, druhé světové války. Co všechno museli podstoupit, aby si zachovali svoji víru a přesvědčení. Byli pronásledováni, vězněni, bití, někteří dokonce i popraveni, přišli o děti, práci, majetek, přesto zůstali věrni Bohu Jehovovi a dogmatům své společnosti.

Nejsou tu popsáni jen jako mučedníci, ale i jako hrdí bojovníci a odpůrci nacistického režimu. Proti nacistické ideologii bojovali nenásilnou formou. Byly to různé protesty, telegramy a protifašistické publikace. Naprosto ignorovali většinu nacistických nařízeních, protože nebyla slučitelná s jejich vírou, a to dokonce i v koncentračních táborech, kde podstoupili zkoušku víry ve formě prohlášení, které kdyby podepsali a vzdali se víry, tak by jejich utrpení skončilo a šli by domů. Ale vzdát se víry pro ně bylo naprosto nepřijatelné, raději zůstávali v krutých podmínkách, než aby to podepsali.

Pro zachování objektivity jsou tu vylíčeny i názory, které chování Svědků a především vůdců organizace odsuzují. A je už na každém člověku, jaké stanovisko k této problematice zaujme, zda bude Svědky Jehovovy pro jejich statečnost a nezlomnou víru obdivovat, či ne.

Poslední kapitola pojednávala o jediné přípustné variantě války, tzv. Armagedonu. Zjistili jsme, že Svědkové Jehovovi nejsou úplnými pacifisty. Očekávají příchod Ježíše Krista, který povede Boží vojsko ve válce se Satanem. Bude vymýceno všechno zlo a na zemi vytvořen ráj. Jen členové Svědků Jehovových mají jistotu spasení, a to pouze ve spojení s touto organizací. A proto bylo tak těžké během druhé světové války zlomit jejich víru, protože odchodem z organizace by přišli o tuto jistotu spasení. Všichni ostatní v Armagedonu zemřou, budou souzeni u tzv. Božího soudu a vzkříšeni, pokud odprisáhnou věčnou oddanost Bohu Jehovovi.

Přínos práce shledávám především v nezaujatém stanovisku a v podání seriózních informací k problematice vojenské služby. V druhé řadě pak v přiblížení nacistické perzekuce Svědků Jehovových během druhé světové války.

Existuje mnoho publikací, prací a článků věnujících se nacistickému pronásledování Židů za druhé světové války, ale málokteré se věnují Svědkům Jehovovým nebo jsou zmíněni pouze pomocí krátkého odstavce, což je škoda, protože v této souvislosti zaujali Svědkové Jehovovi též významné místo. Ačkoliv počáteční postoj Svědků Jehovových k nacistickému režimu není zcela objasněn a můžeme se domnívat, že s ním z počátku zčásti i sympatizovali, v průběhu války se stali vytrvalými odpůrci tohoto režimu a raději umírali, než aby ho podpořili. A touto prací bych chtěla také ocenit jejich sílu a statečnost.

Cílem práce bylo popsat specifický postoj Svědků Jehovových k válce a zobrazit ho na příkladu druhé světové války. Poznali jsme důvody, kvůli kterým klasickou válku odmítají. Víme, že připouští jen jednu variantu války, a tou je Armagedon. A v neposlední řadě jsme si ověřili, jak umí být Svědkové Jehovovi pevně vytrvalí ve své víře.

Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje

- ADAMY, Herbert a kolektiv. *Fialové trojúhelníky: Zapomenutá kapitola holocaustu*. 1. vyd. Praha: Ostrov, 2000, 71 s. ISBN 80-86289-06-0.
- ELSER, M. a kolektiv. *Encyklopedie náboženství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, 407 s. ISBN 80-7192-188-2.
- ENROTH, Ronald. *Průvodce sektami a novými náboženstvími*. Praha: Návrat domů, 1994, 186 s. ISBN 80-85495-29-5.
- FRANZ, Raymond. *Krize svědomí*. 2. vyd. Praha: Návrat domů, 1998, 415 s. ISBN 80-85495-80-5.
- HRABAL, F. R. *Lexikon náboženských hnutí, sekt a duchovních společností*. 1. vyd. Bratislava: CAD Press, 1998, 516 s. ISBN 80-85349-79-5.
- REMEŠ, Prokop. *Svědkové Jehovovi: historický přehled*. Praha: Oliva, 1995, 21 s. ISBN 80-85942-03-8.
- *Velký sociologický slovník. 2, P/Ž*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5.
- VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004, 462 s. ISBN 80-7178-798-1.
- VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Encyklopedie nových náboženství*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2006, 446 s. ISBN 80-242-1605-1.
- ZÁMEČNÍK, Stanislav. *To bylo Dachau*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2003, 402 s. ISBN 80-7185-536-7.

Internetové zdroje

- Armagedon — Boží válka, která ukončí všechny války. *Strážná věž* [online]. 2008, str. 5-8 [cit. 2016-12-06]. Dostupné z: <http://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lpb/2008241?q=ARMAGEDDON&p=par#h=7>
- Civilní služba. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Civiln%C3%AD_slu%C5%BEba
- Co Bible říká o transfuzích? Svědkové Jehovovi [online]. [cit. 2016-12-12]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/co-rika-bible/otazky/bible-a-transfuze/>
- Co je Armagedon? Svědkové Jehovovi [online]. [cit. 2016-12-06]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/co-rika-bible/otazky/co-je-armagedon/>
- Co je Soudný den? Svědkové Jehovovi [online]. [cit. 2016-12-06]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/publikace/knihy/co-bible-rika/co-je-soudny-den/>
- Čemu svědkové Jehovovi věří? [online]. [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/svedkove-jehovovi/caste-otazky/cemu-svedkove-jehovovi-veri/>
- Důvěřovala jsem v Jehovovu milující péči. *Strážná věž* [online]. 2004, str. 24-29 [cit. 2016-12-05]. Dostupné z: <http://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lpb/2004885#h=21:438-24:452>
- CHRYSSIDES, George D. *Historical Dictionary of Jehovah's Witnesses* [online]. Maryland: Scarecrow Press, 2008 [cit. 2016-12-08]. ISBN 978-0-8108-6074-2. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=Xx6nUwZzeCsC&pg=PA161&dq=Chryssides,+George+D.,+Exploring+New+Religions+Jehovah&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwjW5vnT4OLQAhWMKMAKH4AJwQ6AEIKjAC#v=onepage&q=Chryssides%2C%20George%20D.%2C%20Exploring%20New%20Religions%20Jehovah&f=true>

- CHRYSSIDES, George D. *The A to Z of Jehovah's Witnesses* [online]. Maryland: Scarecrow Press, 2009 [cit. 2016-12-08]. ISBN 978-0-8108-6891-5. Dostupné z:
https://books.google.cz/books?id=5TtKk1cOKcAC&printsec=frontcover&dq=jehovah%27s+witnesses+A+to+&hl=cs&sa=X&ei=xmjmUdzsLkX04QTcroCQCA&redir_esc=y#v=onepage&q=jehovah's%20witnesses%20A%20to%20Z&f=true
- JEHOVAH'S WITNESSES: ARTICLE. *United States Holocaust Memorial Museum* [online]. [cit. 2017-04-23]. Dostupné z:
<https://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10006187>
- Jehovah's Witnesses: Wartime Persecution. *United States Holocaust Memorial Museum* [online]. [cit. 2017-04-23]. Dostupné z:
<https://www.ushmm.org/learn/students/learning-materials-and-resources/jehovahs-witnesses-victims-of-the-nazi-era/jehovahs-witnesses-wartime-persecution>
- Je náboženství kořenem problémů lidstva? *Strážná věž* [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: <http://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/2004121?q=je+t%C5%99eba+poslouchat&p=par#h=24>
- KING, Christine Elizabeth. *The Nazi State and the New Religions: Five Case Studies in Non-Conformity* [online]. New York: The Edwin Mellen Press, 1990 [cit. 2016-12-01]. ISBN 978-0889468658. Dostupné z:
<http://jehovah.to/gen/holocaust/chapVI.htm>
- Kolik je na světě svědků Jehovových? [online]. [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/svedkove-jehovovi/caste-otazky/kolik-je-svedku-jehovovych/>
- Konec světa — Strach, fascinace, nezájem. Svědkové Jehovovi [online]. [cit. 2017-03-13]. Dostupné z:
<https://www.jw.org/cs/publikace/casopisy/wp20130101/meli-bychom-sebat-konce-sveta/>

- MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. [online]. Praha: Dingir, 2000 [cit. 2016-11-27]. Dostupné z:
<http://www.straznavez.cz/Zdomova/NSaStat/NSaStatObsah.htm>
- Náboženská víra obyvatel podle výsledků sčítání lidu - 2011. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2017-02-24]. Dostupné z:
<https://www.czso.cz/csu/czso/nabozenska-vira-obyvatel-podle-vysledku-scitani-lidu-2011-61wegp46fl>
- Nacisté mě nedokázali změnit. *Probud'te se!* [online]. 2011 [cit. 2017-03-16]. Dostupné z: <http://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/102011287#h=2>
- NAZI PERSECUTION OF JEHOVAH'S WITNESSES. *United States Holocaust Memorial Museum* [online]. [cit. 2016-12-04]. Dostupné z:
<https://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10005394>
- Pravda o Armagedonu. *Strážná věž* [online]. 2012, str. 5-7 [cit. 2016-12-06]. Dostupné z: <http://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/2012082#h=15ar#h=7>
- Proč svědkové Jehovovi odmítají bojovat? *Strážná věž* [online]. 2008, str. 22 [cit. 2016-12-09]. Dostupné z: <http://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/2008487>
- Proč svědkové Jehovovi odmítají válčit? *Svědkové Jehovovi* [online]. [cit. 2016-12-06]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/svedkove-jehovovi/caste-otazky/proc-odmitate-valcit>
- RUITER, Robin de. *Skrytá moc za Svědky Jehovovými* [online]. [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: voltaire.netkosice.sk/docs/jehovah.doc
- S Jehovovou pomocí jsme přežili totalitní režimy. *Strážná věž* [online]. 2007 [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/2007642#h=41:0-42:67>
- Statečně zachovali ryzost a zvítězili nad nacistickým pronásledováním. *Strážná věž* [online]. 2001, str. 8-9 [cit. 2016-12-05]. Dostupné z:
<http://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/2001202>

- Svědkové Jehovovi Odvážně se postavili nacistické hrůzovládě [online]. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <https://666info.wordpress.com/2009/01/20/svedkove-jehovovi-odvazne-se-postavili-nacisticke-hruzovlade/>
- VELECHOVSKÝ, Petr. *Fialové trojúhelníky: Svědkové Jehovovi a 2. světová válka*. Dingir [online]. Praha, 1999, (4.), str. 4-5 [cit. 2016-12-06]. Dostupné z: <http://dingir.cz/archiv/Dingir499.pdf#page=5>
- Věrní a nezlomní — dříve i dnes. *Strážná věž* [online]. 2004, str. 25-28 [cit. 2016-12-05]. Dostupné z: <http://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lpb/2004766#h=11:565-17:109>
- Vzpomínkové setkání v bývalém koncentračním táboře Sachsenhausen na počest jednoho ze svědků Jehovových [online]. [cit. 2016-11-29]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/zpravy/tiskove-zpravy/jednotlive-zeme/nemecko/vzpominkove-setkani-v-sachsenhausenu/>
- Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-02-24]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Watch_Tower_Bible_and_Tract_Society_of_Pennsylvania
- Zeugen Jehovas in der Zeit des Nationalsozialismus. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-03-04]. Dostupné z: https://de.wikipedia.org/wiki/Zeugen_Jehovas_in_der_Zeit_des_Nationalsozialismus

Seznam příloh

Příloha 1: Prohlášení o zřeknutí se víry

Přílohy:

Příloha 1: Prohlášení o zřeknutí se víry¹⁶⁶

Prohlášení

Uznávám, že Mezinárodní společnost badatelů Bible rozšiřuje falešné učení a pod zástěrkou náboženských aktivit sleduje cíle, které jsou státu nebezpečné.

To je důvod, proč jsem úplně odvrátil od této organizace a zcela jsem se osvobodil od učení této sekty.

Tímto slibuji, že se již nikdy nestanu aktivním členem Mezinárodní společnosti badatelů Bible. Okamžitě oznámím každou osobu, která se na mne obrátí s propagováním jejich falešných nauk, anebo, která se prohlásí za Bibelforschera. Jakoukoli literaturu Bibelforscherů, kterou dostanu, okamžitě odevzdám na nejbližší policejní stanici.

V budoucnosti budu respektovat zákony státu a plně se začlením do národního společenství.

Byl jsem informován, že když se postavím proti svému prohlášení, které jsem dnes učinil, mohu být okamžitě znovu uvězněn.

Koncentrační tábor Buchenwald

Weimar-Buchenwald, datum

.....

Podpis

¹⁶⁶ ADAMY, Herbert a kolektiv. *Fialové trojúhelníky: Zapomenutá kapitola holocaustu*. 1. vyd. Praha: Ostrov, 2000, 71 s. ISBN 80-86289-06-0.